

S/sağır ve işitme Engelli Çocukların Erişimi Bağlamında Fablların Türk İşaret Diline Çevirileri Üzerine Bir İnceleme

A Study on the Interpreting of Fables into Turkish Sign Language in the Context of Accessibility for the D/deaf and Hard of Hearing Children Audience

Araştırma/Research

A. ZEYNEP ORAL *, TUĞÇE ÖREN **

*Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fransızca Mütercim Tercümanlık, zen@hacettepe.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-6378-5464

**Doktora öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Almanca Mütercim Tercümanlık, orentugce7@gmail.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0001-5452-9100

ÖZET

Bu çalışma, S/sağır veya işitme engelli çocukların erişimi bağlamında fablların Türk İşaret Diline çevirilerinde uygulanan yöntem ve stratejilere odaklanmaktadır. Fabllar deyim, atasözü, mecazi kullanımlar vb. açısından oldukça zengindir. Türkçede yazı ve konuşma dilinde sıkça kullanılan deyimler Türk İşaret Dilinde yer almamaktadır. Bu nedenle S/sağır ve işitme engelli çocuklara fabllarda yer alan atasözü, deyim ve mecazi kullanımları erişebilir kılmak, söz konusu kitlenin duyan ve konuşan çocuklar gibi söz varlığının zenginleştirilmesi, dil öğreniminin desteklenmesi ve kültürlenmesi açısından önemlidir. S/sağır ve işitme engelli çocuklar için yapılan işaret dili çevirisi erişkin alıcı kitleye göre daha zorlu bir edimdir ve işaret dili çevirmeni çeviri sürecinde ve kararlarında bazı zorluk ve de kısıtlarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu çalışma, SEBEDER, akademi ve STK iş birliğiyle hazırlanan “Ana Dili İşaret Dili Olan Çocukların Türkçe Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Eserleriyle Buluşturmak” adlı pilot proje çıktıları doğrultusunda oluşturulan kılavuzdan yararlanılarak, söz konusu kitle için içeriğin erişime hazır hale getirilmesi ve uygunluğunun değerlendirilmesini hedeflemektedir. Çalışmada Fransız yazar ve şair Jean de la Fontaine tarafından kaleme alınmış *Şehir Faresi* ve *Tarla Faresi*, *Ağustos Böceği ile Karınca*, *Aslan ile Fare* fabllarının Türkçeden Tük İşaret Diline iki farklı CODA çevirmen tarafından yapılan çevirileri, çevirmenlerin çeviri kararları, stratejileri ve yaklaşımları açısından analiz edilmiş, çeviriler söz konusu kitlenin erişimine uygunluğu bağlamında değerlendirilmiştir. Bu çerçevede çevirmenlerin çoğunlukla işaret diline özgü olan anlatı geleneklerini, gerektiği yerde ve ölçüde Sağır kültürüne uygun yapıları kullandıkları, mümkün olduğunca

Türkçeleştirilmiş işareten kaçındıkları, söz konusu kitlenin kullandığı ve/veya anlayabileceği bir işaret dili kullanmaya özen gösterdikleri, fabllarda ana karakter olan hayvanları öykünülerek, gör-selleştirme, hikâyeleştirme ve transfer teknikleriyle betimledikleri, deyimlerin çevirisinde açım-lama ve ikame yaklaşımlarını tercih ettikleri, anlatımı sadeleştirdikleri gözlemlenmiş; çevirmenle-rin kaynak metnin anlamı, amacı, iletilmek istenen etki ve işlevi doğrultusunda uygun çeviri stra-tejileri ve yaklaşımları kullandıkları ve sonuç olarak S/sağır ve işitme engelli çocukların erişimine uygun bir çeviri ürünü ortaya koydukları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: işaret dili çevirisi, S/sağır ve işitme engelli çocuklar, gösterimsellik, fabl

ABSTRACT

This study focuses on the strategies applied in the interpreting of fables into Turkish Sign Language in the context of accessibility for D/deaf and hard of hearing children. Fables are rich in idioms, proverbs, and metaphors that are frequently used in Turkish which are not included in Turkish Sign Language. For this reason, it is important to make these accessible to D/deaf and Hard of Hearing children, and enrich these children's vocabulary, support their language learning and ac-culturation. Sign language interpreting for children is a more challenging task than interpreting for adults, and the sign language interpreter faces some difficulties and limitations in this process. This study aims to make the content accessible and evaluate their suitability for this audience by utilizing the guide created in line with the outputs of the pilot project entitled "Bringing Children Whose Mother Tongue is Sign Language Together with the Works of Turkish Children's Literature Authors" prepared in cooperation with SEBEDER, academia and NGOs. The interpreting of the fables *The Country Mouse and the Field Mouse*, *The Cicada and the Ant*, and *The Lion and the Mouse* by the French author and poet Jean de la Fontaine from Turkish into Turkish Sign Language by two different CODA interpreters were analyzed in terms of the interpreters' translation deci-sions, strategies, approaches, and the translations were evaluated in terms of their suitability for the accessibility of the said audience. In this framework, it was observed that the interpreters mostly used narrative traditions specific to sign language and structures appropriate to Deaf cul-ture, used a sign language understood by the audience rather than literal signs, described the main character animals in fables through narration, visualization, storytelling and transfer tech-niques, preferred paraphrasing and substitution approaches in the interpreting of idioms, and simplified the narrative. It was revealed that the interpreters used appropriate interpreting strat-egies in line with the meaning, purpose, intended effect and function of the source text. As a result, the interpreters produced a translation suitable for the access of D/deaf and Hard of Hear-ing children.

Keywords: sign language interpreting, D/Deaf and Hard-of-Hearing children, iconicity, fable

1. Giriş

1989 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin engelli çocukları kapsayan tek sözleşme olduğu belirtilebilir. Bu sözleşmenin 23. maddesinin ilk fıkrasında "Taraf devletler zihinsel ya da bedensel özürlü çocukların saygınlıklarını güvence altına almayı, özgüvenlerini geliştirmeyi ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını sağlar"; ikinci fıkrasında, "özürlü çocuğun eğitimi, mesleki eğitimi, tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmetleri, bir işte çalışabilecek duruma getirmeye hazırlık programları ve dinlenme/eğlenme olanakları gibi özel bakımdan yararlanma hakkını kabul eder" ve üçüncü fıkrasında "söz konusu yardımı olanaklar ölçüsünde ücretsiz sağlayacaklarını taahhüt eder" ibareleri yer alır (Unicef, 1989).

Bu çerçevede engelsiz dünya ve toplum bilinciyle artık engellilerin yaşama her alanda dahil edilmesini amaçlayan uluslararası ve ulusal düzenlemeler bilgi, eğlence, haber vb. içeriklere de erişim sürecini kapsar niteliktedir. Engelli grubuna dahil edilen S/sağır veya işitme engelli çocukların eğlence, bilgi gibi içeriklere duyan konuşan çocuklar gibi erişimlerini sağlamak devlet kurumlarının olduğu kadar akademinin de sorumluluğu altına girmektedir. Özellikle ülkemizde son yıllarda engellilere yönelik çalışmalar devlet kurumları, ilgili dernekler, STK'lar ve akademinin eşgüdümüyle birlikte artış göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda S/sağır ve işitme engelli çocuk alıcıların görsel-ışitsel ürünlere erişiminin sağlanması amacıyla işaret dili çevirisi konusunda akademisyenler, Sağır editörler ve işaret dili çevirmenlerinin eşgüdümüyle alana katkı sağlayan çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalara örnek olarak çocuk alıcılara yönelik öykü, hikayeler ile televizyonda yayınlanan çocuk programlarının S/sağır ve işitme engelli çocukların işaret dili çevirisiyle erişimini sağlayan oldukça değerli projeler ve akademik yayınlar yapılmıştır (bkz. Sancaktaroğlu Bozkurt & Okyayuz, 2020; Oral, 2021, SEBEDER projelerimiz, 2019, 2020).

Türkiye’de S/sağır ve işitme engelli çocukların dil gelişimi ve kültürlenmesine yönelik alana katkı veren çalışmalar araştırıldığında, bir çocuk yazın ürünü olan fablların işaret dili çevirisiyle aktarımına ilişkin bir çalışma yapılmadığı, herhangi bir çeviri yaklaşımı bulunmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte olarak SEBEDER (Sesli Betimleme Derneği), akademi ve STK işbirliğiyle hazırlanan “Ana Dili İşaret Dili Olan Çocukların Türkçe Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Eserleriyle Buluşturmak” adlı pilot projenin bir referans kaynak olabileceği düşünülmüş ve proje çıktıları doğrultusunda işaret dili çevirmeninde bulunması gereken yetkinliklere yönelik oluşturulan kılavuzdan yararlanılmıştır. Bu çalışmada amaçlanan, söz konusu alıcı kitle için fabl çevirilerinin erişime hazır hale getirilmesi ve uygunluğudur. Çeviri ürün çocuk alıcıların erişimine sunulmamıştır. Bu doğrultuda çalışma, fablların, söz konusu hedef kitleye Türkçeden Türk işaret dili çevirisiyle erişime uygun hale getirilmesine ilişkin bir incelemeyi hedeflerken, S/sağır ve işitme engelli çocukları bu yazın türüyle tanıştırmalarının onlar için keyifli ve öğretici olacağı görüşü öne sürülmüştür.

Çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişiminde çocuk edebiyatı ürünleri çocukların sözcük dağarcıklarını artırmak, dil gelişimlerini hızlandırmak ve okumaya özendirmek açısından oldukça etkilidir. Fabllar, çocuklara hayvanları tanıtmaya ve sevdirmeye gibi faydalarına ek olarak onların özveri, yardımseverlik, iyi insan olma, başkalarına saygı, sevgi besleme, sadakat, iyilik, tatlı dil, güleryüz vs. kazanımları elde etmelerine yardımcı olmaktadır. Özdeyiş ya da atasözü, mecazi kullanımlar vb. açısından oldukça zengin ürünler olmaları itibarıyla çocukları eğlendirerek ve keyif almalarını sağlayarak onların dil gelişimini desteklemekte, kültürlerini zenginleştirmektedir. Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde fabl türünün tanımı özelliği ve kapsamı üzerine genel bilgiler verilmiştir. Bu bölümde S/sağır ve işitme engelli çocuk kitleye yönelik olarak seçilen fabllar için çocuk ve gençlik edebiyatı yazarı, çevirmeni ve uzman akademisyen Prof. Dr. Necdet Neydim’den destek alınmıştır. Kendisi ile yapılan görüşmeler sonucunda ilgili hedef kitlenin profili uyarınca fablların çok fazla soyut ifadeyi içermemesine dikkat edilerek Fransız yazar ve şair Jean de La Fontaine tarafından kaleme alınan *Şehir Faresi*

ve *Tarla Faresi*, *Ağustos Böceği ile Karınca* ve *Aslan ile Fare* fablları seçilmiştir. Bu fablların, hem eğitici hem de çocuğun dil ve kültür gelişimine katkıda bulunacağı görüşünden hareketle S/sağır ve işitme engelli çocuk alıcılar için uygun olduğu düşünülmüştür. Çalışmanın kuramsal temelini oluşturan üçüncü bölümde, işaret dili ve bu dilin dilbilgisel temel özellikleri, parametreler, gösterimsellik konuları ele alınmıştır. Dördüncü bölümde, S/sağır ve işitme engelli çocukların erişimine yönelik işaret dili çevirisi işaret dili çevirmenlerinin yetkinlikleri açısından incelenmiştir. Beşinci bölümde Jean de La Fontaine'in duyan konuşan çocuk alıcılar tarafından çoğunlukla bilinen ve eğitim materyallerinde de yer alan *Ağustos Böceği ile Karınca*, *Arslan ile Fare*, *Şehir Faresi* ve *Tarla Faresi* adlı fablların iki farklı işaret dili çevirmeni tarafından yapılan çevirileri analiz edilmiştir. Çeviriler, görsel-işitsel ürünlerin çevirisini yapan, alanda deneyimli, yaşları birbirine yakın CODA çevirmenler tarafından yapılmıştır. Her iki çevirmen ile bu türe dair bilgileri ve fikirleri üzerine ön görüşme yapılmış, fabl türüne ait bilgi verilmiştir. Söz konusu fabl metinleri çevirmenlere iletilmiştir. Çevirmenler yazılı metinden hareketle işaret dili çevirisi yapmışlar, metinleri çevirdikten sonra video kaydı yoluyla çevirilerini kaydederek göndermişlerdir. Çevirilerin transkripsiyonu yapılarak kaynak metne göre karşılaştırılmıştır. Aynı zamanda videolar aracılığıyla her iki çevirmenin çevirileri incelenerek kullanılan teknikler, stratejiler, zor durumlarla başa çıkma becerileri, işaret dili kullanımları ve işaret diline özgü gösterimsellik, işaret alanının kullanımı, rol değiştirme vb. yapılar incelenmiştir. Çeviriler S/sağır ve işitme engelli çocuk alıcı kitlesinin erişimine uygunluğu açısından değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde çalışma bağlamında alanda yapılacak bu türdeki çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

2. Çocuk Yazın Ürünü olarak Fabl (Hayvan Masalları)

Kökeni Latince "Fabula" terimine dayanan "fabl"; "anlatı", "söylence", "konuşma" anlamlarını taşımaktadır. Fabl "Fabula" teriminden XII. yüzyılda Fransızcaya geçen "masal", "anlatı", "hoş vakit geçirme" anlamlarında kullanılmıştır (Karabacak, 2015, s. 3). Fablın tarihsel süreç içinde farklı tanımlamaları yapılmıştır. Fabl, amacı somut bir ahlaki ders vermek olan, hayal ürünü, kısa ve hareketli kahramanları genellikle hayvanlardan oluşan hikâyelerdir (Oğuzkan, 2013, s. 64). Çocuk edebiyatının önemli kaynaklarından biri olarak görülen fabl, "kahramanları çoğunlukla hayvan ve bitki gibi varlıklardan oluşan genellikle soyut bir düşünceyi somut bir örnek etrafında benimsetmeye çalışan hareketli öyküler" olarak tanımlanır (Yener-Avcı, 2012, s. 3). Munise Yıldırım, *Yazınsal Türler* adlı yapıtında fabl teriminin XVIII. yüzyıldan itibaren günümüzdeki anlamıyla kullanılmaya başlandığına dikkat çeker ve terimin bu anlamının Alman filozof, yazar ve eleştirmen Johann Christop Gottsched tarafından ortaya atıldığını öne sürer (Yıldırım, 2009). Türk Dil Kurumu bu kavramı "Kahramanları çoklukla hayvanlardan seçilen, sonunda ders verme amacı güden, genellikle manzum hikâye, öykünce" şeklinde açıklar (TDK, t.y). Boratav fabl "hayvan masalı" olarak tanımlar ve araştırmacıya göre masallarda hayvanların kendilerine özgü niteliklerini kaybederek kılık değiştirmiş insan niteliğini aldığını ifade eder (1973).

Tarihsel süreç içinde fabllar biçimsel özellikleri açısından da farklı görünümsergilemiştir. Aydınlanma Çağı'nın önde gelenlerinden Alman yazar, filozof ve eleştirmen

Gotthold Ephraim Lessing biçimsel özelliklerine göre fablları “Aisopos”, “Phaedrus” ve “La Fontaine” biçimi olarak üçe ayırır. Aisopos fabllarında sade dil, kısalık ve açıklık ön plandadır, okur tarafından verilen ahlak dersi kolaylıkla anlaşılır (Tepebaşılı, 2011). Fabl türüne yeni biçimsel özellikler kazandıran bir diğer isim Phaedrus, fabllarında ağırlıklı olarak hayvan hikayeleri anlatmakla birlikte kimi zaman bunun yerine mitolojiden bir olay aktarır ve döneminin diğer şairlerinden farklı olarak klasik kabul edilen bir dil kullanır. La Fontaine’in fablları genel olarak kısa olay yazılarına dayanır. Bu durum, masalların akılda kalmasını sağlamaktadır; ayrıca mecaz ve kapalı bağlamlara diğer fabllara göre daha az yer verilmiş olması iletiyi ve içeriği daha açık ve anlaşılır kılmaktadır. Kuru ve sıkıcı bir anlatım yerine şiirsel formatın tercih edilmesi ise çocuğa sanatsal zevk ve beğeniye aşılamaktadır. Fabllarda yer ve zaman öğeleri belirsizliğini korumakla beraber kahramanların, çoğunlukla insan dışındaki varlıklar olduğu görülmektedir. Masallarda her olay ana güç ve karşı güç arasındaki ekseninde gerçekleşmektedir. Şahıs kadrosunun iki veya üç varlıkla sınırlandırılması henüz soyut işlemler dönemine geçmemiş çocuklar için aranan bir özelliktir. Nitekim “bu durum çocukların her kahramanın özelliğini aklında tutması ve özdeşim kurabileceği kahramanı seçebilmesi için önemlidir. Az sayıdaki kahraman, çocuklara hem fiziksel özellikleri hem de eylemleriyle tanıtılmaktadır” (Dilidüzgün & Sever, 2005, s. 22). Çalışmamız çerçevesinde seçilen La Fontaine fablları bu özellikleri taşımaktadır.

3. İşaret Dilinin Dilbilgisel Temel Özellikleri

İşaret Dilleri S/sağır ve işitme engellilerin, kendi aralarında ve duyan konuşan bireylerle iletişim kurmak amacıyla kullandıkları görsel-uzamsal dillerdir. Türk İşaret Dili, “Türkiye’de bulunan Sağır toplumunun kullandığı kendine özgü dilbilgisi, söz varlığı, kullanım özellikleriyle Türk sağır toplumunun kültürünü yansıtan doğal, görsel-uzamsal bir dildir” (Oral, 2016, s. 71). İşaret dilleri görsel-uzamsal özellikleriyle işitsel-sözel düzgüyü kullanan konuşma dillerinden ayrılırlar. Bu dilleri konuşma dillerinden ayıran bir başka özellik ise dilsel yapıların üretim özelliğidir. Konuşma dillerinde ardışık olarak üretilen sesbirim ve biçimbirimler işaret dillerinde eşzamanlı olarak işaret alanı içinde gerçekleşmesidir (Wirth, 2009). Sağır alt-kültürlerin vazgeçilmez parçaları olan işaret dilleri, konuşma dilleri gibi karmaşık bir görünüm sergileyen, dilbilgisel ve anlamsal yapıları bulunan doğal, yaşayan dillerdir (Dikyuva vd., 2015). İşaret dillerinin yapıları ve özellikleri üzerine yapılan çalışma ve araştırmalar, bu dillerin sadece jest ve mimiklerden oluştuğu, S/sağır ve işitme engellilerin bu jest ve mimikleri gelişigüzel kullandıkları, bundan dolayı pantomime benzediği ve de evrensel olduğu gibi bazı ön yargılara da açıklık getirmiştir. Yazılı dili bulunmayan işaret dillerinde konuşma dillerinde olduğu gibi dilbilgisi kurallar bulunmaktadır. Her ülkenin yerel-alt kültürünü oluşturan S/sağır ve işitme engelliler, kendi kültür ve dünya görüşlerini yansıtan, belli kural ve yapılarla biçimlenen özgün dilleri (Türk İşaret Dili, Fransız İşaret Dili, Amerikan İşaret Dili vb.) kullanırlar. Gösterimsel olmasından dolayı işaret dilleri ortak dilbilgisel özellikler taşımaktadır. İşaret dili dilbilgisi, temel olarak işaretin oluşması ve işaret dilinde cümle yapımını düzenleyen kurallar olmak üzere iki ana bileşenden oluşmaktadır (Moody vd. 1998, ss. 50-51).

3.1 Parametreler

İşaret dillerinde anlamlı birimlerden oluşan dördü ele ait, dördü ise el dışı hareketler içeren sekiz sesbilimsel parametre bulunmaktadır. Bu parametreler Türk İşaret Dili (TİD) için de geçerlidir. İlk dört parametre aşağıda yer almaktadır (Cuxac, 2000, s. 23):

- El şekli: Elin açık, kapalı, parmakların düz, kıvrık, vb. kullanılması
- El yönelimi: Elin yönü (sağ, sol, çapraz, ön, arka, yukarı, aşağı vb.)
- Konum: İşaretin yapıldığı yer, baş seviyesi ya da üstü, gövde, omuz, çene vb.
- Hareket: Kolun, bileklerin, parmakların ve elin büyükçül ve küçükçül hareketi

Bunların dışında el dışı hareketlerden oluşan ve işaretler gibi dilbilgisel ve anlamsal yapıları barındıran dört parametre bulunmaktadır:

- Bakış: işaretleyicinin bakışının göndergeyi, karşılıklı konuşmada özneyi (özneleri) belirleme gibi fonksiyonları olabilmektedir.
- Yüz ifadeleri: kaş, dudak, yanak ve çene olmak üzere farklı bölgelerin hareketiyle gerçekleşmektedir.
- Vücut hareketleri: işaretleyicinin vücudunu işaret alanı içinde göndergeye, iletişimde söz alan kişiye göre sağ ve sola göre konumlandırmasıyla gerçekleşmektedir.
- Ağız jest ve hareketleri: ağız jestleri işaret dilinin bir parçasıdır ve konuşma diliyle bir bağlantısı yoktur. Örneğin Türk İşaret Dilinde “ölü” işaretinin üretiminde dilin dışarı çıkması ağız jestine bir önek olarak verilebilir. Ağız hareketleri ise S/sağır ve işitme engellilerin konuşma dilinin etkisiyle işaret üretiminde ağız hareketlerini kullanmasıdır (Dikyuva vd., s.116-117).

Bu hareketler belli bir işaret alanı içinde gerçekleşmektedir. Bu alan vücudun önü ve bel seviyesindedir. Çevirmen çeviri sırasında vücudunu konuşanın ya da işaretleyicinin söylemine göre konumlandırır.

3.2 İkonosite (Gösterimsellik)

İşaret dillerinin en önemli özelliklerinden biri de ikonik yani gösterimsel olmasıdır. “İşaret dili sözcüğündeki gösterimsel işaretler, gönderimde bulunduğu kavramın şeklini, özelliğini ya da hareketini temsil etmektedir” (Campbell vd.’den akt. Makaroğlu, 2021, s. 329). Gösterimselliğe göre S/sağır ve işitme engelli toplum dünyayı görerek anlamlandırır; bunun için görsellik işaretin ve anlamsal yapıların oluşmasında merkezi konumdadır. Cuxac (2000) işaret dilinde anlam üretiminde birbirlerinden farklı iki temel yapının bulunduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki “grand iconocité” (büyük ikonosite) ya da transferler (aktarımlar), diğeri ise standart işaretler, parmak abecesi ve de parmakla işaret etmek, göstermektir. Bu özellikler Türk İşaret Dilinde de bulunmaktadır. Büyük ikonosite de bir söylemi anlatırken aynı zamanda görselleştirme, hikâyeleştirme söz konusudur. Bu yapı dört ayrı transfer (aktarım) şeklinden oluşmaktadır:

- Şeklin ve boyutun aktarımı: elin veya vücudun bahsedilen nesne ya da varlığın şeklini ve boyutunu alması,
- Bir olayın, durumun aktarımı: işaretleyicinin olay akışını ya da durumu işaret alanı içinde görselleştirerek aktarması,
- Kişilerin aktarımı: işaretleyicinin bahsettiği kişinin kalıbına girmesi, rolünü üstlenmesi, öykünmesi,
- Çift aktarım: işaretleyicinin hem bir kişiye öykünmesi aynı anda da bir durumu, olayı aktarması (Cuxac'tan akt. Tournade & Hamm, 2018, s. 6).

Bu özelliklerin fablların çevirisinde çevirmenler tarafından uygulandığı gözlemlenmiştir. Çalışmanın çeviri analizlerinin yapıldığı beşinci bölümde bu yapılardan örnekler verilecektir.

4. S/sağır ve işitme Engelli Çocukların Erişimi Bağlamında İşaret Dili Çevirisi

Çeviride söz konusu alıcı kitlenin çocuklar olduğu durumlarda yetişkinlere göre gerek alıcı kitlenin yapısı gerekse çevirmen yeterlilikleri bağlamında farklı bir edim söz konusudur. Nitekim yetişkinlerle karşılaştırıldığında çocuk alıcıların dil gelişimleri ile duyuşsal ve bilişsel gelişimleri devam etmektedir, dünya görüşleri ve kültürlenmeleri dinamik bir yapı içerisindedir. Çocuk alıcıların okuma hızları, sözcük dağarcıkları ve okuma yazma düzeyleri yetişkinlere göre farklılık göstermektedir. Ayrıca çocuklar, dil gelişimleri tamamlanmadığından ve yetişkinlere göre daha az dünya bilgisine sahip olduklarından dışarıdan gelen etkilere daha açık olabilirler (Neydim, 2006).

Çocuk alıcılara yönelik çocuk yazını ve görsel-ışitsel ürünler genel olarak konuşan duyan çocuklar için tasarlanmaktadır. Bununla birlikte engelsiz erişim politikasında ürünlerin görme ve işitme engelli çocukların da erişimine sunulması, çocuğun dil gelişimi ve sosyal entegrasyonu için önemli ve gereklidir. Alıcı kitle S/sağır veya işitme engelli çocuklar olduğunda, duyan ve konuşan çocuk profiline göre çok farklı ve heterojen bir grup karşımıza çıkmaktadır. Nitekim sağırılık doğuştan veya dil ediniminden sonra, hastalık, kaza, vb. nedenlerden kaynaklanabilmektedir. Bu nedenle Neves (2008), doğuştan sağır olanlarla daha sonra işitme kaybı olan bireyleri birbirinden ayırt etmek gerektiğinin altını çizmektedir. Sağır toplumun bu heterojen yapısı içinde çocuğun yaşantısı, iletişim yöntemleri, aile profili, okuma hızı, kelime dağarcığı ve dünya bilgisi de birbirinden farklılaşmaktadır.

Bu bağlamda çocuk hedef kitleye yönelik çeviri yapan işaret dili çevirmenin yetkinlikleri konferans, toplum çevirmenliği ve de eşzamanlı çevirmen yetkinliklerinden ayrılmaktadır. Çevirmenin ilk etapta işaret diline ve erek dile hakimiyeti esastır. Çevirmenin uyguladığı strateji ve teknikler kaynak metindeki amaç ve işleve göre değişebilir. Örneğin bir matematik dersinin içeriğini çevirmek, hikaye, masal, fıkra ve fabl gibi yazın ürünlerinin çevirisiyle aynı edimleri içermemektedir. S/sağır ve işitme engelli çocuklara yönelik çeviri söz konusu olduğunda işaret dili çevirmeni ilk etapta temel yetkinliklere sahip olmalıdır. Türk İşaret Dilinden Türkçe konuşma diline ya da tam tersi

olarak Türkçeden Türk İşaret Diline çıktığında ölçünlü Türk İşaret Diline, Sağır kültürüne ve çocuklara yönelik olarak tasarlanan ürünlere hakim olmalıdır. Çevirmen, çocuk alıcı yaş grubuna uygun şekilde duygulara hitap edebilmek amacıyla dili kullanabilme (çocuğa komik, üzücü vb. gelecek unsurları saptayabilme gibi), alıcının kullandığı ve/ya anlayabileceği bir işaret dili kullanmaya özen gösterme, çevrilecek ürünlere ürünün amacını ve işlevini saptayabilme ve bu amaç doğrultusunda çevirisini gerçekleştirme ve de anlam odaklı çeviri ilkesini içselleştirme gibi nitelikleri bulunmalıdır. Çevirmen, alıcı kitlenin yetişkinler olduğu durumlarda açıklama, yeniden ifade etme, ikâme işaret, parmak abecesini kullanma gibi teknikler uygulamakta ve uygun olduğu durumlarda göz teması yaparak anlamın iletilip iletilmediğini değerlendirebilmektedir. S/sağır ve işitme engelli çocuklar için bu teknikler uygulanmakla birlikte çevirmenin hem anlamı hem de duygusal yakınlık kurarak gerekli etkiyi, iletişimi, sade bir dille sağlaması zorlu bir edimdir. Dilde sadeleştirme özellikle S/sağır ve işitme engelli çocukların erişimine yönelik ayrıntılı altyazıda uygulanan bir tekniktir (bkz. Sancaktaroğlu Bozkurt & Okyayuz, 2020). Dilde sadeleştirme, iletinin basitleştirmesi anlamında kullanılmamaktadır. Bu kavram, bir iletinin açık ve anlaşılır hale gelmesi, anlamı zorlaştıran ya da bulanıklaştıran ifade ve sözcüklerin azaltılması, bununla birlikte anlam ve iletinin amacının, aktarılmak istenen bilgi ve edimsel değerinin korunması anlamına gelmektedir (Houriez vd., 2013, s. 30). Çevirmenin hitap ettiği çocuk alıcının dilsel ve kültürel profili hakkında bilgi sahibi olması ve yaratıcılığı da önemli özellikler arasındadır. Fabl çevirileri söz konusu olduğuna da karmaşık yapı ve ifadelerin sadeleştirilmesi çocuğun alımını kolaylaştıracaktır.

Çalışmanın beşinci bölümünde çevirmenlerin fablların çevirilerinde, kullandıkları stratejiler teknikler ve çeviri kararları erişime uygunluğu bağlamında ele alınacaktır.

5. Fabl Çevirilerinde Kullanılan Teknik ve Uygulamaların Analizi

Bu bölümde La Fontaine'in *Şehir Faresi ile Tarla Faresi, Ağustos Böceğiyle Karınca ve Aslan ile Fare* adlı fabllarının Türkçeden Türk İşaret Diline çevirisi, çevirmenlerin uyguladıkları çeviri teknikleri, yöntemleri incelenerek çeviri ürünün hedef kitlesi S/sağır ve işitme engelli çocukların erişimine uygunluğu analiz edilecektir. Bu analizde SEBEDER ve Hacettepe, Bilkent, İstanbul Üniversiteleri ve STK İşbirliğiyle 2019 yılında yapılan "Ana Dili İşaret Dili Olan Çocukların Türkçe Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Eserleriyle Buluşturmak" adlı pilot proje çıktılarını sonunda hazırlanan işaret dili çevirmeninde bulunması gereken yetkinlikleri içeren kılavuzdan yararlanılmıştır (SEBEDER, 2019). Söz konusu çalışmada iki Türk İşaret Dili çevirmeni ile çalışılmıştır. Çevirmenler genç ve yaşları birbirine yakındır. CODA çevirmenler çift dilli, çift kültürlüdür ve ölçünlü Türk İşaret Diline hakimdirler. Bunun yanında görsel-işitsel çeviri konusunda deneyim ve birikim sahibi olan her iki çevirmen medyada çevirmenlik yapmaktadır. Çevirmenlerin her ikisi de alıcı kitlenin çocuklar olduğu birçok projede yer aldığından ilgili konuda deneyim sahibidir ve söz konusu çocuk profilini iyi tanımaktadır. İncelediğimiz fabl çevirilerinde çevirmenler tarafından uygulanan yöntem ve yaklaşımlar aşağıda başlıklar altında yer almaktadır:

1) Konumlandırma: Çevirmen fablların başlığında adı geçen kişileştirilmiş hayvanları işaret alanının sağ ve solunda olmak üzere parmakla göstererek konumlamayı yapar:

Her üç fablda da çevirmenler anlatının başında hayvanları konumlandırmışlardır. Konumlandırma, olay akışında kimin konuştuğunun ve konuşma sırasının gösterilmesi açısından önemlidir.

2) Fabl başlıklarının işaret dilinde belirlenmesi ve hayvanların aktarımı:

Ağustos Böceği ve Karınca başlıklı fablda geçen hayvanları çevirmenlerden biri sadece işaret kullanarak AĞUSTOS BÖCEK VE KARINCA olarak, diğer çevirmen ise AĞUSTOS BÖCEK VE KÜÇÜK, MİNİK KARINCA şeklinde çevirmiştir. Çevirmen karınca işaretini yaparken transfer (aktarım) yaparak karıncanın küçük, minik olma özelliğini vurgulayarak karıncanın fiziksel görüntüsünü görselleştirmiştir. Çevirmen burada karıncayı öykünme yoluyla yansıtmıştır. *Şehir Faresi ve Tarla Faresi* fablında "(..)salına salına ortalığı kolağan eden kedi..." cümlesinde kedinin salınım hareketi çevirmenler tarafından kedinin kılığına bürünerek öykünme ve transfer yoluyla görselleştirilmiştir. Öykünme ve hayvanların aktarımı, S/sağır ve işitme engelli çocuk alıcı kitlesi için fablları daha dikkat çekici ve keyifli kılmakta, çocuğun odaklanmasını sağlamaktadır.

3) Doğal dil akışının yakalanması anlam aktarımı için çok önemlidir. Bu uygulama üç şekilde gerçekleşebilir:

a) Cümle yapılarında bölerek ya da birleştirerek ya da ekleme yaparak değişiklik yapılması

b) Sağır kültüründeki ifade kalıplarını kullanarak kültürel uyarlama yapılması

c) Açıklama tekniğinin uygulanması

d) İkame sözcüğün kullanılması

Aşağıda bu uygulamalara ilişkin örnekler verilmektedir:

Tarla Faresi ve Şehir Faresi fablındaki "tarla faresi yolculuğunu tamamlayıp da şehir faresinin yaşadığı eve ulaşınca gözlerine inanamamış" cümlesini ilk çevirmen TARLA FARE BU YOL BİTMEK. ŞEHİR FARE EV GELMEK GÖRMEK. ŞOK; ikinci çevirmen ise TARLA FARE YOL SON BİTMEK GELMEK. ŞEHİR FARE EV GİRMEK. GÖZ İNANMAK DEĞİL şeklinde cümleleri bölerek çevirmiştir. Burada birinci çevirmenin cümleyi böldüğü ve "gözlerine inanamamak" deyimini, S/sağır ve işitme engelli çocuğun anlamakta zorlanabileceğini düşünerek ŞOK işaretiyle ikâme ettiği, yüz ifadesiyle de destekleyerek anlamı ve etkiyi vermeye çalıştığı görülmektedir. Aynı zamanda cümleyi sadeleştirmiştir. Diğer çevirmenin ise bölümlenmeyi yaptığı ancak "gözlerine inanamamak" deyimini işaretlendirilmiş Türkçe kullanarak birebir aktardığı görülmektedir. Bu bağlamda söz konusu çocuk alıcı kitlede bu deyim alımlanabilir.

Ağustos Böceği ve Karınca fablındaki "(..) ama o bu şekilde eğlenirken küçük komşusu karınca tüm yazı kış hazırlığı yaparak geçirmiş" cümlesini ilk çevirmen O EĞLENMEK.

SAZ ÇALMAK. ŞARKI. MİNİK KARINCA YAZ HEP ÇALIŞMAK. YEMEK ARAMAK. KIŞ RAHAT İÇİN; ikinci çevirmen ise AMA BÖYLE EĞLENMEK. KÜÇÜK KOMŞU KARINCA BÜTÜN KIŞ YAZ KIŞ GÖRMEK. HAZIRLANMAK YAPMAK ifadeleriyle bölerek çevirmiştir. İlk çevirmen “eğlenmek” fiilinin işaretini, saz çalma ve şarkı sözcüklerinin işaretiyle pekiştirerek anlamı güçlendirmiş ve görselleştirmiştir. “Kış hazırlığı” öbeğinin çevirisini hep çalışmak yemek aramak olarak çevirerek açıklama yöntemini kullanmış, aynı zamanda anlaşılabilirliği güçlendirmek için “kış, rahat” sözcüklerini eklemiştir. *Tarla Faresi ve Şehir Faresi* fablında “ziyafet sofrası” öbeği her iki çevirmen tarafından YEMEK SOFRA ÇEŞİT ÇEŞİT şeklinde çevrilmiştir. “Ziyafet” sözcüğü açıklanmıştır ve Sağır kültüründe çok kullanılan çeşit çeşit ikilemesiyle aktarılmıştır. Bu şekilde doğal dil akışı sağlanmıştır.

Aslan ile Fare fablında “(..) bir deliğe girip oradan uzun süre çıkmamış” cümlesini birinci çevirmen BİR DELİK BULMAK. GERİ ÇIKMAK DEĞİL. KALMAK. KORKMAK. KALMAK; ikinci çevirmek de BİR MAĞARA GİRMEK. BU UZUN ÇIKMAK YAPMAK DEĞİL şeklinde cümleyi bölerek çevirmiştir. Birinci çevirmen “uzun süre çıkmamış” cümlesinde farenin aslandan korktuğu için deliğe girdiğini çocuk alıcıya anlatmak için “korkmak” ve “kalmak” fillerini cümleye eklemiştir. “Kalmak” fiilinin işaretiyle farenin delikte uzun süre geçirdiğini anlatmıştır. Burada farenin yüzündeki korku ifadesi yüz mimikleriyle görselleştirilmiş, çocuğun bu duyguyu hissetmesi sağlanmıştır.

Tarla Faresi ve Şehir Faresi fablındaki “konuk olmak” öbeğindeki konuk sözcüğü ilk çevirmen tarafından BERABER OTURMAK karşılığıyla açıklama yapılırak; ikinci çevirmen tarafından MİSAFİR karşılığıyla ikame sözcük kullanılarak çevrilmiştir.

4) Duygu yükü ifade eden sembolleştirilebilen sözcükler:

Aslan ile Fare fablında “küçük bir rica” kalıbının aktarımında çevirmen ağız ve yüz mimiklerini kullanarak ufacık anlamına gelen bir ifade vermiştir, “küçük” sözcüğünü pekiştirerek daha küçük olma durumuna gönderme yapmıştır. Aynı fablda “(...) en zavallısı benim” kesitindeki “zavallı” sözcüğü bir diğer çevirmen tarafından ufacık anlamında kullanılan bir mimikle karşılanmaktadır. Yine “kendime küstürmeseydim” öbeği için çevirmen KOVMAK ve olumsuzluk anlamına gelen ağız ve yüz mimiğini kullanarak bir aktarım gerçekleştirmiştir. Bu örneklerden de görüleceği üzere çevirmenler herhangi bir sözcük yerine mimik ya da yüz ifadesini kullanarak çeviri kararlarını almışlar, duygusal etkiyi görselleştirmişlerdir.

5) Deyimlerin çevirisi: Fabllar deyim kullanımları açısından oldukça zengindir. Türkçede kullanılan deyimlerin çoğu Türk İşaret Dilinde kullanılmamaktadır.

Şehir Faresi ile Tarla Faresi fablındaki “(..) davete icabet etmek gerekir...” cümlesindeki “davete icabet etmek” deyimini birinci çevirmen tarafından DAVET BEN MECBUR GİTMEK LAZIM, ikinci çevirmen tarafından ise ŞART GİTMEK LAZIM şeklinde çevrilmiştir. “İcabet etmek” deyimini “şart, mecbur, lazım” ifadeleriyle ikame edilmiş ve cümlenin anlamı verilmiştir. Nitekim “icabet” sözcüğü S/sağır ve işitme engelli yetişkin ve çocuk alıcının söz varlığında yer almayan bir sözcüktür. Aynı şekilde kaynak metindeki “yola koyulmuş” deyimini çevirmenler tarafından YOL BAŞLAMAK ve YOL GİTMEK şeklinde benzer anlamı verecek fiiller yardımıyla aktarılmıştır. “(...) ziyafet sofrasını görünce dili tutulmuş” cümlesindeki “dili tutulmak” deyimini ilk çevirmen GÜZEL ZENGİN DEDİ şeklinde

çevirmiştir. Bu çeviriyle “dili tutulmak” deyiminin işaret dilinde anlamı verilememiştir. İkinci çevirmen ise KONUŞMA OLMAMAK şeklinde aktararak çocuk alıcının anlayabilmesini sağlamıştır. Kaynak metinde geçen “gürültü kopmak” deymi için ilk çevirmen BOMBA PATLAMA ŐİDDETLİ; ikinci çevirmen GÜRÜLTÜ ÇIKMAK ifadelerini kullanmıştır. “Çıkmak” fiili işaret dilinde çok yaygın kullanılmakta ve meydana gelmek anlamına da gelmektedir.

Ağustos Böceği ve Karınca fablındaki “mahcup olmak” deyimini UTANMAK GERİ ÇEKMEK ve UTANMAK ÇOK REZİL OLMAK karşılıklarıyla açımlayarak çevirmişlerdir. “Kapıyı tak diye yüzüne kapamak” deyimini her iki çevirmen de YÜZ KAPI KAPAMAK ve KAPI KAPAMAK...YÜZ KAPI olarak aktarmışlardır. İlk çevirmen yüze kapıyı kapamak anlatımını yaparken görsel olarak da göstermiştir.

Aslan ile Fare başlıklı fablda, “(...) kurttan ödü kopar, (...) dehşete düşermiş.” kesitindeki deyimler için birinci çevirmen KURT KORKMAK TELAŐ TİTREMELİK (...) KORKMAK karşılığını vermiştir. İkinci çevirmen ise KURT TELAŐ TİTREMELİK (...) KORKMAK TELAŐ TİTREMELİK O Şeklinde çeviri yapmıştır. Çevirmenin “ödü kopmak” için “telaő” yine “dehşete düşmek” için “korkmak” fiillerini kullandığı görülebilir. Çevirmenler yüz ifade ve vücut hareketiyle kurda öykünerek hem duyguyu hem de hareketi görselleştirdiğinden, burada Cuxac’ın (200) adlandırdığı üzere çift transfer tekniği gözlemlenmiştir.

Kaynak metinde geçen “(...) çevresinde bir dal çıtırdasa yüreği ağzına gelir, korkudan bayılacak gibi olurmuş.” cümlesindeki “yüreği ağzına gelmek” deymi de her iki çevirmen tarafından asıl anlamı ile yani KORKMAK fiiliyle aktarılmıştır. Yine korkudan bayılacak gibi olmak için ilk çevirmen TELAŐ OLMAMAK karşılığını verirken ikinci çevirmen BAYILMAK UCU UCUNA karşılığını vermiştir.

Bir diğer deyim olarak kaynak metinde geçen “dizlerimin bağı çözülmek” deyimini ilk çevirmen BEN KORKMAK TİTREMELİK BAŞLAMAK çevirisiyle açımlayarak çözümlenmiştir. İkinci çevirmen ise görsel ve hikayeleştirme yaparak bir anlam oluşturmuştur; BEN ÖMÜR TİTREMELİK GEÇMEK (...) BENİM DİZ TİTREMELİK FAZLA şeklinde çevirmiştir.

“Ayaklarının altında dolaşmam” deymi ilk çevirmen tarafından çevrilirken vücut hareketiyle olay aktarılarak transfer yapılmış ve anlam görsel hale getirilmiş, DOLAŐMAM fiiliyle aktarılmıştır. İkinci çevirmen ise açımrama yaparak BEN ÇEVRE GÖRMEK YAPMAK DEĞİL BEN GELMEK DEĞİL şeklinde deyimın çevirisini gerçekteştirmiştir.

“Öfkeden gözleri çakmak çakmak olmuş” deymi aslana öykünen ilk çevirmen tarafından GÖZ BÜYÜMEK olarak aktarılmış, ikinci çevirmen tarafından ise GÖZLER BÜYÜMEK OLMAMAK şeklinde aktarılmış ve hikayeleştirme yoluyla bu ifade yine desteklenmiştir. Çevirmen aslana öykünerek aktarım yapmıştır.

Kaynak metinde geçen “(...) bütün ormanı bir nefeste koşup...” kesitinde yer alan “bir nefeste koşmak” aktarımı kolay olmayan bir başka deyim olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk çevirmen BÜTÜN ORMAN KOŐMAK KAÇMAK şeklinde kısmen çevirmiş, çevirirken vücut hareketiyle “koşmak” eylemini yapmıştır. İkinci çevirmen ise sözcüğü sözcüğüne aktararak BÜTÜN ORMAN BİR NEFES KAÇMAK olarak çevirmiştir.

“Sağa sola sataşmak” deyimini ilk çevirmen tarafından SİNİRENMEK KAVGA KAVGA; ikinci çevirmen tarafından ÇEVRE PARÇALAMAK YAPMAK olarak aktarılmıştır. Her iki çevirmen de fiziksel olarak yine hikâyeleştirmeye başvurarak, sahneyi canlandırmıştır.

6) Anlatı zamanı: Üç fablda da –mişli geçmiş zaman kullanılmaktadır. “Yapılan araştırmalar işaret dillerinde eylemlerin dilbilgisel zaman ulamını kodlamadığını aksine zamanı sadece sözlüksel olarak sunduğunu göstermiştir” (Friedman ve Cogen’den akt. Dikyuya vd., 2015, s.216). Türk İşaret Dilinde daha sıklıkla zaman belirteçlerinin ve şimdiki zamanın kullanıldığı görülmektedir. Çocuk alıcı için şimdiki zaman kullanımı anlatıyı sadeleştirecektir. Çevirmenler şimdiki zaman kullanımını tercih etmişlerdir. Hemen, şimdi, sonra vb. zaman belirteçlerini işaret dilindeki kullanımlarıyla aktarmışlardır.

7) Parmak abecesi: Türk İşaret Dilinde çocuk alıcının sözcük ve kavram dağarcığını genişletmek için kullanılan parmak abecesi bu çevirilerde kullanılmamış, hikâyeleştirme ve öykünme tekniği tercih edilmiştir.

Bu değerlendirmelere göre her iki çevirmen de kaynak metni farklı şekilde çevirmişlerdir. Bununla birlikte her iki çevirmenin de kaynak metnin amacını, anlamını, işlevini ve uyandırılmak istenen etkiyi Türk İşaret Dilinde öykünme, el dışı hareketleri etkili kullanma, transfer ve ikame gibi stratejileri kullanarak erişime uygun hale getirdiği saptanmıştır.

6. Tartışma ve Sonuç

Alıcı kitlesi S/sağır ve işitme engelli çocuklar için fabl yazın türü, çocuğun dilsel ve bilişsel gelişimini aynı zamanda kültürünü ve dünya bilgisini zenginleştirmeyi sağlaması açısından önemlidir. Buradan hareketle çocuk edebiyatı alanında uzman bir araştırmacının görüşü alınarak Jean de La Fontaine’in üç fabl metninin Türkçeden Türk İşaret Diline çevirileri, çevirmen kararları, yaklaşımları, S/sağır ve işitme engelli çocuk alıcının erişimine uygunluğu ve TİD kullanımı açısından incelenmiştir. Fabl metinlerinin iki farklı çevirmen tarafından yapılan çevirileri video kaydı üzerinden incelenmiş, transkripsiyonu yapılmıştır. Çevirmenler yazılı metinden sözlü çeviri yapmışlardır. İlk etapta görsel-işitsel ve çocuk yazını ürünlerinin çevirisinde uzmanlığı ve birikimi olan çift dilli ve kültürlü CODA çevirmenlere fabl türü hakkında ön bilgilendirme yapılmıştır. Deyim ve mecaz kullanımları açısından oldukça zengin olan fabl türünün çevrilmesi, çevirmen açısından bazı kısıt ve zorluklar oluşturmaktadır. La Fontaine’in bu üç fablı daha sade bir anlatıma sahip olmakla birlikte deyimler ve soyut anlatımlar barındırmaktadır. Söz konusu hedef kitle S/sağır ve işitme engelli çocuklar olduğunda ve bu çocuklar sağlıkları, aile yapıları ve eğitim durumlarıyla oldukça heterojen bir yapı sergilediklerinde, çeviri edimi daha zorlu hale gelmektedir. Buna bağlı olarak çocuk yazını ürünlerinin çevirisinde gerekli olan yetkinlikler diğer çeviri türlerinin yetkinliklerinden ayrılmaktadır. Çevirilerin analizi sonucunda çevirmenlerin çoğunlukla işaret diline özgü olan anlatı geleneklerini, gerektiği yerde ve ölçüde Sağır kültürüne uygun yapıları kullandıkları, mümkün olduğunca Türkçeleştirilmiş işarettten kaçındıkları, S/sağır ve işitme engelli çocuk alıcının kullandığı ve/ya anlayabileceği bir işaret dili kullanmaya özen

gösterdikleri, fabllarda ana karakter olan hayvanları öykünülerek, görselleştirme, hikâyeleştirme ve transfer teknikleriyle betimledikleri, deyimlerin çevirisinde açıklama ve ikame yaklaşımlarını kullandıkları, anlatımı sadeleştirdikleri gözlemlenmiş; çevirmenlerin kaynak metnin anlamı, amacı, iletilmek istenen etki ve işlevi doğrultusunda uygun çeviri stratejileri kullandıkları gözlemlenmiştir. Gösterimselliğin ve mimiklerin, yüz hareketlerinin anlam ve duyguları iletmeye itibariyle parmak abecesinin kullanmadığı dikkat çekmiştir. Bu değerlendirmeler bağlamında çevirmenler S/sağır ve işitme engelli çocukların erişimine uygun bir çeviri yaklaşımı sergilemişlerdir. İlerleyen çalışmalarda fabl metinlerinin Türk İşaret Diline çevirisinin S/sağır ve işitme engelli çocukların erişimine sunularak ilgili kurum ve akademinin iş birliğiyle projelendirilmesi önerilmektedir. Erişimin Sağır editörler tarafından denetlenmesi ve proje çıktılarından oluşturulacak bir çevirmen kılavuzunun işaret dili çevirmenlerine ve alanda yapılacak yeni araştırma ve çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Yazar Katkıları

Birinci Yazar: Zeynep Oral %60 (literatür taraması, veri toplama ve analizi, kuramsal çerçeve, tartışma)

İkinci Yazar: Tuğçe Ören %40 (literatür taraması, veri toplama ve analizi, kuramsal çerçeve, tartışma)

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Kaynakça

- Aisopos. (2013). *Masallar (bütün ezop masalları)*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Avcı Yenen, Y. (2012). La Fontaine'in fabllarında alegorik öğeler ve bunların temsil ettiği değerler. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 39-53.
- Boratav, P.N. (1973). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek Yayınevi.
- Cuxac, C. (2000). *La langue des signes une perspective sémiogénétique: normes et variations*.
- Dikyuva, H., Makaroğlu, B., & Arık, E. (2015). *Türk İşaret Dili dilbilgisi kitabı*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yayınları.
- Dilidüzgün, S., & Sever, S. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Houriez, S., Houriez, J., Kounakou, K., Leleu-Merviel, S. (2013). Accessibilité des musées: de la conception pour les enfants sourds au design for all. *MEI- Médiation et information, Handicap et Communication*, 36, pp.25-37.
- Karabacak, E. (2015). *Bir fabl ustası olarak İvan Kiralov* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keleşir, M. & Göksel A. (2013). Türk işaret dilinde aktarılmış anlatımın özellikleri. E. Arık (Ed.), *Ellerle Konuşmak Türk İşaret Dili Araştırmaları* içinde (ss.337-360). Küy Yayınları.
- La Fontaine, J. de (2012). *Masallar*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Makaroğlu, B. (2021). Türk İşaret Dili Sözlükçesinde Gösterimsellik Etkisi. M. Baş (Ed.) *Anlambilimde Güncel Çalışmalar* içinde (ss. 326-353). Anı Yayıncılık.

- Moody, B., Vourch'A., Girod, M., Hof, D., Benelhocine, R., & Dumarın. S. (1998). La langue des signes, tome 1 histoire et grammaire international visual théâtre Edition IVT Paris France.
- Neves, J. (2008). Le sous-titrage pour sourds et malentendants. J. M. Lavour, & A. Şerbane (Ed.), *La Traduction Audiovisuelle* içinde (ss. 43-54). De Boeck.
- Neydim, N. (2006). Çeviri çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı çevirisi üzerine. *Varlık Dergisi*, Temmuz, 74-76.
- Oğuzkan, F. (2013). *Çocuk edebiyatı* (10. Baskı). Anı yayıncılık.
- Oral, A. Z. (2016). *Türk İşaret Dili çevirisi*. Siyasal Kitabevi.
- Oral, Z. (2021). Türkiye'de S/sağır ve işitme engelli çocukların televizyon programlarına engelsiz erişiminde işaret dili çevirisi üzerine bir inceleme. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 2021 (31), 220-250. DOI: <https://doi.org/10.37599/ceviri.1028428>.
- Phaedrus, G. (2007). *Masallar*. Yapı Kredi Yayınları.
- Phaedrus. (2000). *Ezop masalları*. Öteki Yayınevi.
- Sancaktaroğlu-Bozkurt, S., & Okyayuz, A. Ş. (2020). Türkiye'de Sağır ve işitme engelli çocuklar için ayrıntılı altyazı çevirisi hakkında bir araştırma: Uygulamada sadeleştirme. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, (29), 139-160. DOI: <https://doi.org/10.37599/ceviri.824787>.
- SEBEDER. (2019, 2020). *Projelerimiz*. <http://sebeder.org/Projelerimiz-17.html>.
- Tepebaşılı F. (2011). *Fabl ile eğitim*. Çizgi Kitabevi.
- Tournadre N. &, Hamm, M. (2018). Une approche typologique de la langue des signes française, TIPA. *Travaux interdisciplinaires sur la parole et le langage*, 34, ff10.4000/tipa.2568ff. ffhal-02098974f.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Fabl*. Türk Dil Kurumu Sözlüğü içinde. 10 Ekim 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Unicef, (1989, 20 Kasım). *Convention on the Rights of the Child*. <https://www.unicef.org/turkiye/en/convention-rights-child>
- Wirth, F. (2008). Interprètes en langue des signes: autour de l'intervention de Marie-Thérèse L'Huillier à la Journée Mondiale de la Traduction. *Traduire*, 221, 33-38. DOI: <https://doi.org/10.4000/traduire>.
- Yıldırım, M. (2009). *Yazınsal türler*. Çizgi Kitabevi.